De Levende Natuur 7 (4):80-82 (1902)

wel van visch, eens getuige geweest van 't visschen met kokkelkorrels.

De korrels werden in een koffiemolen gemalen, vermengd met het kruim van brood, daarna met brandewijn tot een deegje gemaakt. Van dat deegje werden pillen gerold en deze 's avonds in een stilstaand water gegooid. 's Morgens vroeg zag ik zeer veel visch aan den kant liggen.

't Is een vreemd verschijnsel, als men zoo'n visch ziet happen van zijn pil. 't Is of hij op 't zelfde oogenblik betooverd wordt. Hij draait zich eenige malen rond, begint op zijn rug te zwemmen en komt naar den kant. Men kan zoo de visch met een schepnet binnenhalen.

Deze methode, die zeer gemakkelijk is uit te voeren, is, dit behoef ik nu niet meer te zeggen, zeer gevaarlijk.

Na 't eten van aldus gevangen visch, die wel eens niet al te goed schoon gemaakt kan zijn, kunnen zich natuurlijk typische verschijnselen van de vergiftiging van picrotoxine bij den mensch voordoen.

U behoeft u evenwel niet bang te maken, dat de vischboer u visch, op deze wijze gevangen, zal kunnen verkoopen, zonder dat ge 't merkt. De visch zelf vertoont nl. groote bloedvlekken, vooral aan den buik, die voldoende op de vergiftiging met kokkelkorrels wijzen.

't Is anders verleidelijk dat vergif! Buurman A heeft drie uur zitten visschen en niets gevangen; baas B heeft den geheelen nacht gedobberd en een paar katvischjes thuis gebracht en de picrotoxin-visscher, als ik hem zoo maar eens noemen mag, is een uurtje uit geweest en brengt een lading visch mee.

Prosit! Let op de bloedvlekken, als u de baars en de blei schandekoop wordt aangeboden.

J. Blomberg Jr.
Pharm. Stud.

Als toegift voor kenners van onze Oost een paar vergiften met kokkelkorrels bereid, uit de Indische vergifrapporten van Dr. M. Greshoff, Dir. Ned. Kol. Museum.

Lem-Lem. Herkomstig uit de dessa Katimote. Wordt geroosterd, fijn gestampt, vermengd met kleine Lombokvruchten (Sp. peper) en wormen of garnalen. Het mengsel wordt in kleine stukjes verdeeld, zoo groot als hagelkorrels en dient (volgens informatie van den wedono van Kraksaän om visschen te vergiftigen.

Kellebo. De vruchten dienen om visschen te vergeven. Na te zijn gedroogd worden zij gebraden, daarna fijn gestampt met zeeslakken. Deze laatste zijn de lievelingskost van de visschen. Daarna in balletjes gekneed. Bedwelmt de visschen.

Lanta. Lanta is de Siameesche naam, gelijkluidend op Groot-Sangi.

De vruchten zijn het vergiftig gedeelte der plant. Zij worden fijn gestampt en vermengd met garnalen of kleine schelpdieren, die men gemakkelijk aan 't strand vindt. Van dit mengsel worden kleine balletjes gemaakt en als lokaas in zee geworpen. De visch die het lokaas gretig inslikt, sterft weldra en wordt alzoo gemakkelijk buitgemaakt. Zoo spoedig mogelijk wordt de visch geopend en 't gifballetje uit de maag verwijderd, waarna het weer dienst doet om andere visschen te vermeesteren. Ook groote visschen worden op deze manier gevangen.

J. Blomberg Jr.

Een nieuwe plant voor de Nederlandsche flora.

Een orchidee nog wel, een heel, heel merkwaardige orchidee, *de koraal-orchidee*, *Corallorhiza innata*, die net als het vogelnest Neottia nidus avis zich voedt met de organische bestanddeelen van half of bijna heelemaal vergane plantendeelen, een *saprophyt* dus, zooals de wetenschappelijke benaming luidt.

Onze Koraal-orchidee nu is op en top een saprophyt, meer nog dan haar buurvrouw Neottia, ze heeft in het geheel geen wortels en geen bladeren. Het rare onderstuk, dat deze plant van alle andere onderscheidt is een onderaardsche stengel, een rhizoom, dat met tallooze zuigcellen de vochten opzuigt, die al sedert lang door de andere planten bereid waren en die na het afsterven van deze in de resten en in den vochtigen, sponsachtigen boschbodem achterbleven.

Bladeren noch wortels zijn er dus noodig, om de spijs en den drank der planten: koolzuur uit de lucht en water met daarin opgeloste zouten uit den bodem, op te nemen; eten en drinken dat doet alleen die sterkvertakte, zuiverwitte koraalstok, een handdiep onder den grond verborgen.

Wat boven den grond uitsteekt heeft niets te doen dan adem te halen en te bloeien. Groen is er al weer niet aan en veel moois even min, een nietig, onaanzienlijk plantje voor oppervlakkige kijkers. Net als bij de paddestoelen zit het eigenlijk lichaam diep in den grond en steekt alleen het deel, dat voor de voortplanting moet zorgen, er boven uit.

De Levende Natuur 7 (4):80-82 (1902)

En toch, wie ons drieën Bijleveld, mijn zoontje en ik Zondagmiddag 1 Juni, dien snikheeten Zondag, door de duinen achter Bergen gevolgd was en de boschjes had zien doorzoeken, stuk voor stuk en stelselmatig, geen plekje van een M² ondoorspeurd latend, en dat na een marsch van een paar uur in de heete zon langs schaduwlooze paden, die zou stellig niet willen gelooven, dat wij daar zochten naar dat onooglijke, gele stengeltje met zijn stuk of wat minieme gelige bloempjes.

En wie de schreeuw „Ik heb hem!" van den jongste van ons drieën had gehoord, toen eindelijk de eerste Corallorhiza van dien mooien, heeten Zondag gevonden was, en de haast had gezien, waarmee Bijleveld en ik naar de plek stoven, vanwaar de stem kwam, zou gemeend hebben, dat er op zijn minst een goudmijn was ontdekt.

Nu, u moogt me gelooven of niet, dat kan mij trouwens weinig schelen, maar het is stellig waar: de vondst van een echten klomp gedegen goud, ja van een heele mijn, had ons op dat oogenblik niet rijker kunnen maken, dan wij ons voelden, toen, na het voorzichtig weglichten van de laag voor drie kwart vergane bladeren, dat hagelwitte koraalrhizoom aan het licht kwam en ons uit de zwarte humus in de oogen schitterde.

De Koraal-orchidee (Coralliorrhiza innata).
Een groot en klein exemplaar. De groeispitsen aan den hagelwitten, ondergrondschen koraalstengel zijn met sterretjes geteekend.

Wie dat trotseeren van hitte, dorst en vermoeienis en onze blijdschap met de vondst niet begrijpt, heeft niet het minste idee van wat natuursport is.

Maar laat ik u even vertellen, hoe het mogelijk was, dat wij met ons drieën zoo ijverig konden zoeken naar een plant, die nooit, noch daar, noch elders in ons land gevonden was.

De zaak ging zoo. Woensdagavond kreeg ik van den Heer A. H. Bijleveld te Alkmaar een poederdoosje overgezonden met een afgebroken bloeitop van een orchideeënstengeltje, geelgroen zonder blad en met bloempjes, die al half verdroogd waren. Het briefje er bij vermeldde nog: gevonden in de Berger duinen geen bladeren, wel iets onderaan, dat misschien, knolletjes zijn, en: ik heb nog een onderstuk er van, maar met geknikten stengel en haast zonder bloem."

Nu van zoo'n puzzle bij de thee houd ik wel. De vraag, met een groot dubbel vraagteeken van B.: „Is dat nu de bewuste Sturmia Loeselii van „In de Duinen?" kon al dadelijk met neen worden beantwoord. Een mij bekende orchidee was het niet, bepaald ook geen Nederlander. Wat dan?

Dat er een gele bladscheede in plaats van groene bladeren aanwezig was en ook de vreemde bleeke kleur van het geheel, wees op iets saprophytisch; dus mogelijk waren volgens Bonnier, Frankr., Schlechtendal, Duitschl., Bentham, Eng.: Limodendron, maar die hoort in 't warme zuiden thuis; dan Epipogon, het prachtige, poëtische Ohnblatt van de derde gekleurde plaat van Kerner, 1ste deel, en Coralliorrhiza.

Een briefkaartje heen en weer met figuurtjes van koraal-rhizoom en Zondag 1 Juni kon met hoop op succes de onderzoekingstocht naar gave exemplaren beginnen.

Nog eerst eens bij Bijleveld thuis het kleine dingetje goed bekeken, ook op een afstand en van boven, om de voorstelling in het hoofd te hebben en daarna er op los.

De grootste moeilijkheid was uit de vele duinboschjes, die alle sprekend op elkaar lijken, juist dat terug te vinden, waarin Bijleveld zijn gelukkige vondst had gedaan.

Pour couper court: het is goed gegaan, zooals u aan 't plaatje ziet; ongeveer twintig exemplaren, verspreid over een betrekkelijk klein terrein, waarbij

De Levende Natuur 7 (4):80-82 (1902)

sommige dubbel zoo groot, als dat van de eerste vondst en fraai heldergeel afstekend tegen den donkeren humusbodem.

Wat wij voor en na nog aantroffen in die mooie pannetjes en dat onzen dag mee tot de rijkste maakte, die ik op botanisch gebied gehad heb, neen, daar vertel ik nu niet meer van; dan was het eind er af.

E. HEIMANS.

Voorjaarsbloemen Tentoonstelling van de Natuurhistorische Vereeniging te Haarlem.

In 't najaar van 1901 hield onze afdeeling eene paddestoelen-tentoonstelling. Dat deze succes had, -n niet alleen in Haarlem, maar ook daarbuiten druk besproken werd, wie zal het ontkennen? Was het wonder, dat bij de leden, en voornamelijk bij den volijverigen directeur van het Koloniaal Museum Dr. M. Greshoff het plan opkwam, zoodra de eerste dagen van Mei in 't land kwamen, weder eene tentoonstelling te organiseeren, maar nu niet van — zooals toen werd opgemerkt — de verschoppelingen uit de natuur — de paddenstoelen — maar van alle lievelingen, zij, die na des winters sombere dagen het hart des menschen weer verkwikken, bosschen en velden sieren, het oog lokken door kleurenpracht, de zinnen streelen door geurenkracht — de eerstelingen der kinderen Flora's, de voorjaarsbloemen.

Wie toch beter dan zij, zouden in staat zijn te verkonden aan 't publiek, 't genot dat natuur kan schenken, de rust en lust, die zij in 't gemoed storten, als eene wandeling daarbuiten de vermoeienissen van de dagtaak moet wegvegen.

't Denkbeeld werd dan ook met gejuich ontvangen in de vergadering van 14 April en ieder toog vol moed aan den arbeid, om de tentoonstelling in alle deelen te doen slagen. Want er moest gewerkt worden.

Uit alle deelen van den omtrek werden planten gezocht, uitgestoken, in potten geplaatst en opgekweekt, om met de Pinkterdagen krachtige, frissche exemplaren te hebben.

Dank zij deze krachtsinspanning van allen kon op het vastgeslelde uur, Zaterdag 17 Mei 's middags 2 uur, de tentoonstelling geopend worden. Na een rede, overvloeiende van liefde voor de natuur, die spreker zoo gaarne bij al zijne hoorders wenschte aan te kweeken, in gloedvolle woorden schilderende het doel dezer expositie — louter liefde en bewondering voor Flora's kroost — verzocht de voorzitter Dr. H. J. Calkoen de aanwezigen hem te volgen. De weg naar de zaal — de tentoonstelling werd gehouden in de Nieuwe zaal van het Kol. Museum, de zoogenaamde West-Indische zaal — deed door het aanbrengen van enkele hooge gewassen in kuipen en door eenige perken met wilde bloemen de verwachting al rijzen. Daar werden de deuren geopend. Op aller gelaat was verwondering te lezen.

De koude Mei, de gure regenvlagen, de stormwinden, was dat dan een droom geweest in de laatste dagen? 't Was dit jaar immers alles even laat! Buiten waren nog haast geen bloempjes!

Ja, ze waren er wel, maar niet zooveel, als de leden wel gewenscht hadden.

En toch — bijna niet één ontbrak op 't appél. U de geheele lijst op te sommen der 301 soorten, 't zou te veel gevergd zijn voor u, lezers, om ze zelfs maar vlug door te lezen, voor mij, om ze neer te schrijven.

Van deze 301 soorten waren er 140 uit de wilde, vrije natuur, 45 uit de plantsoenen, dus — halfwild, zoo ge wilt, maar toch voor een groot deel reeds kennissen van het publiek, en hier streng afzonderlijk op een tafeltje gehouden; 61 soorten uit den Leidschen Hortus, 42 uit den Amsterdamschen Hortus en 13 van den Heer C. G. van Tubergen. De laatste drie groepen bevatten voornamelijk die planten, welke door 's kweekers kunst uit exemplaren, welke thans nog als wilde in bosch en veld gevonden worden, ontstonden.

Ik bedoel gekweekte soorten van Anemone, Arabis, Geum, Iris, Primula, Ranunculus, Ajuga, Corydalis, Geranium, Lathyrus etc. etc.

Het bestuur had gemeend, deze inzendingen gaarne te moeten aanvaarden, daar ze ter vergelijking voor velen aantrekkelijk waren. Echter waren ze streng gescheiden van de wilde. Die waren het middelpunt der geheele tentoonstelling. Laat ik u rondvoeren door de zaal en u zoo hier en daar iets van vertellen, wat me in de gedachten schiet van 't geen merkwaardigs en opmerkingswaardigs was.

Direct bij den ingang: Haarlems klokkenspel (Saxifraga granulata) in verbazende hoeveelheid. Is het dan nog zooveel bij Haarlem te vinden? Ja, voor hem, die maar den weg weet. Op buitenplaatsen, nog niet voor het publiek toegankelijk, daar groeien en bloeien ze bij duizendtallen. De geheele bak vol was dan ook zoo met de spade tegelijk uitgestoken. Om van te watertanden voor den liefhebber. Onze Hout levert ze nog wel, maar niet in zoo'n hoeveelheid.

Een der Saxifraga's had een eereplaatsje apart gekregen. Deze vertoonde namelijk iets bijzonders. De stengelbladeren toch hadden neiging om over te gaan in bloembladeren. De bloemsteel, die in gewone gevallen 1 à 2 vingers lang wordt, was hier maar een paar centimeters en sommige blaadjes, nauwelijks boven den grond, waren langs de kanten al wit aangeloopen.

Ditzelfde verschijnsel werd ook waargenomen bij een Anemone nemorosa. Ook hier hadden de stengelbladeren moeite gedaan zich zelf te bevorderen tot bloembladen.

Daar dicht bij staat een Cheiranthus Cheiri (Muurbloem) van de ruïne van Brederode. Wat paste daar beter bij dan een uit de voegen van een eeuwenouden muur losgescheurd Muurvarentje (Asplenium ruta muraria). Een zeer romantisch bezoekster hoorde die twee al fluisteren van vroegere dagen en ridders en edelvrouwen, maar zij vergat, al mocht de steen zoo oud zijn, de bloemen het wel niet zullen geweest zijn. Maar — gedachten laten zich niet teugelen — en zoo kan een bloemententoonstelling nog les geven in geschiedenis.

Wie steekt daar zijn bloem zoo glunder tusschen dat groen uit? 't Is de wilde tulp. (Tulipa sylvestris).

Daar aan den kant en boven op de balustrade staan hare zusters, wel zoo stijf en zoo trotsch en in verscheidener kleed. Maar zijn ze schooner? Hoeft de landelijke schoone onder te doen voor hare steedsche zusters, voor haar, door de mode vertroeteld. Moge een harer bollen ook al niet een vermogen vertegenwoordigen, *zij* blijft de gunstelinge van den botanicus en in 't land der tulpen zijn het niet de Overveensche velden, maar het Bloemendaalsche bosch, want daar groeit zij, de geliefde sylvestris.

De kievitsbloem (Fritillaria meleagris) was ook aanwezig, want de landerijen langs de Delft — een vaartje van Haarlem naar Santpoort — leveren ze in menigte. Niet erg in 't oog vallend, zijn ze daar jaren onopgemerkt gebleven en konden ongestoord zich vermenigvuldigen.

De boschgeelster (Gagea lutea) daarnaast, is niet zoo menigvuldig. Door de ijverige zorgen van een der leden waren enkele schoone exemplaren van eene buitenplaats naar hier verhuisd. Toch worden ook enkele exemplaren achter Elswoud aangetroffen.

Dit hier is het muskuskruid (Adona moschatellina), ook één van de familie der Saxifrageeën. Waarom dat hier in zoo'n groote hoeveelheid? Iedereen vraagt er naar en wil dat plantje wel eens zien, want — vertelt de een aan den ander — zoo heette ook het buitentje van mijnheer Van Eeden. Ja, dit was het lievelingsplantje van wijlen den grooten Haarlemschen botanicus F. W. van Eeden. Talrijke exemplaren zijn hier met enkele andere boschplantjes tot een aardig stilleventje vereenigd. In die stilleventjes schijnen de leden hun kracht gezocht te hebben en — terecht. Wat een aardigen aanblik levert b.v. gindsche duinflora. Bevallig gegroepeerd schitteren daar naast elkaar alle kinderen van het duin, ginds in een anderen bak de moeras en beekplanten. Een wandeling door het duin, een bezoek aan de beek, een tocht door het moeras, ge doet het hier in enkele minuten. Ge kunt het ten minste, maar onwillekeurig blijft